

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2018 жылғы «__» _____
№__ бұйрығына б-қосымша

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2011 жылғы «29» желтоқсандағы
№ 543 бұйрығына б-қосымша

**Балалар көркемөнер мектептерінің және балалар өнер мектептерінің
«Станокты композиция» пәні бойынша
білім беру бағдарламасы**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Балалар көркемөнер мектептерінің және балалар өнер мектептерінің «Станокты композиция» пәні бойынша білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) «Станокты композиция» пәніне оқытудың мақсатын, оқыту нәтижелерін және мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

2. Осы Бағдарламада келесі түсініктер қолданылады:

1) асимметрия – кеңістіктік композицияны ұйымдастыру кезіндегі симметрияның болмауы немесе бұзылуы;

2) әуе перспективасы – әуе ортасының және кеңістіктіктің әсерінен заттардың кейбір белгілерінің өзгергендей болуы, натураның байқаушының көзінен алыстауынан пайда болатын түстердің, келбетінің және заттардың жарықтық деңгейінің өзгерісі;

3) бейнелеу өнеріндегі нюанс – бір түсті реңктің басқа (кескіндемеде) түске, бір сәуле мен көлеңке градациясының (мүсінде, графикада) басқаға әлсіз ғана байқалып ауысуы;

4) бейнелеудегі колорит – өнер туындысының түстік сапасының жалпы эстетикалық бағасы, бейненің түстік элементтерінің сипаты, олардың өзара байланысы, түстер мен реңктердің үйлесімділігі;

5) бейнелеу өнеріндегі формаларды стильдеу – композицияның тәсілдері, бейнеленетін нысандарды саналы жеңілдету;

6) композиция – көркемдік форманы ұйымдастыратын маңызды компонент, шығармаға бірлік пен тұтастық, оның элементтерін бір-біріне бағындыруды және суретшінің барлық ойын жеткізеді;

7) сәндік – адамды қоршаған заттар әлемінің ортасындағы пластикалық өнер шығармаларының эмоциялық мәнерлігін және көркемдік ұйымдастырушылық рөлін күшейтетін көркемдік қасиеттердің жиынтығы;

8) симметрия – шынайылықтың фундаменталды қасиеттеріне негізделген бейнелеу, қолданбалы-сәндік өнеріндегі және құрылыстағы көркемдік шығармаларды үйлестіру қағидаты;

9) станокты композиция – ойды мейлінше толық, тұтас және мәнерлеп шешуге қызмет ететін заңдарға, ережелерге және тәсілдерге негізделетін суреттің мазмұнын ашатын құралдардың кешені;

10) сызықтық перспектива – жазықтықтың бетінде құрылған бейне, перспективалық бейнелердің арналуына байланысты беттің жазықтығы тік, бір жаққа қиғаштау және көкжиектің бойында орналасуы мүмкін.

3. Бағдарламаның мақсаты: бала тұлғасын көркемдік-эстетикалық тұрғыдан дамытуға, шығармашылық мүмкіндіктерін ашуға, Бағдарламаны меңгеру барысында оқу пәні бойынша көркемдік-орындаушылық, теориялық және практикалық білімдерін, біліктері мен дағдыларын меңгеруге жағдай жасау.

4. Бағдарламаның міндеттері:

1) композицияның негізгі заңдарымен, заңдылықтарымен, ережелерімен және тәсілдерімен танысу;

2) екі және үш дәрежелі кеңістікті сатылап игеру;

3) түс пен реңктің бейнелеу мүмкіндіктерін үйрену;

4) көркемдік-орындаушылық қызметіне деген қабілеттерін дамыту;

5) этюдтермен, сызбалармен, нобайлармен, дайындық материалдарымен өз бетінше жұмыс істеу дағдыларына үйрету;

6) композициялық ойлауды дамыту;

7) бейнелеу өнері мен көркемдік шығармашылыққа деген қызығушылығын дамыту;

5. Бағдарламаны меңгеру мерзімі – төрт жыл. Негізгі, жалпы орта білімді аяқтамаған, бірақ көркемөнер саласындағы техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға түсуді жоспарлап отырған балалар үшін, білім алушылардың ата-аналарының сұранысы бойынша Бағдарламаны меңгеру мерзімі бір жылға ұлғайтылуы мүмкін.

6. Бағдарламаны іске асыруға арналған оқыту уақытының көлемі осы бұйрықтың 2-қосымшасында көрсетілгендей балалар көркемөнер мектептерінің үлгілік оқу жоспарына сәйкес анықталады. Оқыту топтық формада іске асырылады. Топтағы білім алушылардың сандық құрамы – кемінде 8 адам және 15 адамнан көп емес.

2-тарау. Білім беру процесін ұйымдастыру, оқытудың тәсілдері мен әдістері

7. Оқу пәнінің мақсаты тұлғалық, танымдық, коммуникативтік және әлеуметтік дамытудың негізгі міндеттер жүйесі арқылы іске асырылады. Оқытудың мазмұны оқу процесінде қалыптасатын іс-әрекет тәсілдерімен, көркемдік шығармашылықпен араласу формаларымен байланыста іске асырылады.

8. Бағдарламаның ерекшелігі білім алушылардың бейнелеу, көркемдік-құрастыру қабілеттерін, ерекше ойлауын, шығармашылық даралығын дамытуға бағытталуы болып табылады.

9. Пән білім алушыларды дәстүрлі оқытуға, әр білім алушыға жеке-сараланған тәсілмен оқытуға, көркемдік-бейнелі ойлауын дамытуға, балалардың рухани және мәдени құндылықтарды меңгеруіне, бейнелеу өнері саласындағы дарынды балаларды анықтауға бағытталған.

10. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды.

11. Бағдарламаның мақсатына қол жеткізу қағидаттары:

- 1) балалардың табиғи қабілеттерін дамытудағы біртіндеушілік;
- 2) көркемдік шығармашылықтың даму ерекшеліктерін меңгерудегі қатаң жүйелілік;
- 3) сабақтардың жүйелілігі және ұдайылығы;
- 4) оқу процесінің мақсаттылығы.

12. Бағдарлама өнер мен өмірдің өзара байланыс жүйесі туралы тұтас түсінікті қалыптастыруға жағдай жасайды, балалардың өмірлік тәжірибесін, қоршаған шынайылықтан нақты мысалдарды кеңінен тартуды қарастырады. Бақылау және қоршаған шынайылықты эстетикалық сезіну негізінде жүргізілетін жұмыс балалардың Бағдарлама материалдарын меңгеруінің маңызды шарттары болып табылады.

13. Бағдарлама дарындылығы, дайындығы және жалпы дамуы түрлі деңгейдегі балаларға арналған. Педагог бейнелеу өнері бойынша білімді меңгеруде қолжетімділікке, сатылылыққа және жүйелілікке ерекше көңіл бөледі.

14. Бағдарлама білім алушының жеке тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді:

- 1) көркемдік бейнелеу қызметіндегі білімді меңгереді;
- 2) бейнелеу өнері саласындағы терминдерді меңгереді;
- 3) оқу материалдарымен жұмыс істеу білігін меңгереді;
- 4) білім алушылардың шығармашылық қызмет тәжірибесін алады.

15. Психологиялық-педагогикалық қолдау:

1) білім алушының даралығына сәйкес оның тұлғалық, зияткерлік және әлеуметтік дамуына, өзін өзі кәсіби анықтауына, зияткерлік-тұлғалық мүмкіндіктерін ескере отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасауға;

2) білім алушының бойында оқуға деген оң уәждемесін қалыптастыруға;

3) білім алушының тұлға ретінде дамуына және өзін өзі жетілдіруіне ықпал ететіндей тұлғаға өзін өзі тануда, олардың өзіне шынайы баға беруіне және нақты өмірлік жағдайларда бейімделуінде, қиын жағдайларды жеңуде және эмоциялық тұрақтылыққа қол жеткізуде көмек көрсетуге;

4) Бағдарламаның мақсаты мен міндеттеріне сәйкес білім алушыға психологиялық көмек көрсетуге және қолдауға бағытталған.

16. Бағдарлама білім алушының жас және жеке ерекшеліктерін ескереді, білім алушылардың функционалдық сауаттылықтарғын дамытуға, негізгі және пәндік құзыреттіліктеріне қол жеткізуге бағытталған.

17. Бағдарламаның әдістемелік негізі:

1) тұлғаны қалыптастырудың тұтастық тәсіл тұжырымдамасы;

2) оқытудағы жас, жеке-қызметтік, жеке-сараланған және мәселелі-зерттеу тәсілдері;

3) заманауи педагогиканың жалпы дидактикалық постулаттары, білім беру процесінің белгіленген мазмұны, формалары және тәсілдері;

4) оқытудың дамытушылық мәнмәтініндегі білім алушының шығармашылық және орындаушылық қабілеттерін дамыту мәселелерін әзірлеу;

5) көрнекті педагогтер мен музыка танушылардың теориялық ережелері мен әдістемелік нұсқаулары.

18. Оқу материалының мазмұнын іріктеудің педагогикалық қағидаттары:

1) ғылыми-әдістемелік негіздеме және қолжетімділік қағидаты оқу-тәрбие процесін заманауи педагогикалық және психологиялық ғылымдардың жетістіктері, өнертану теориясы мен тарихы негізінде құруды талап етеді. Педагог дидактиканың ережелерін басшылыққа алады: қарапайымнан күрделіге, жеңілден қиынға, атақтыда белгісізге;

2) жүйелілік қағидаты оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда оқытудың барлық элементтерінің байланысының болуын болжайды;

3) көрнекілік қағидаты – оқытылатын тақырыптардың мәнін түсінуді қамтамасыз ететін түрлі құралдар мен тәсілдерді қолдану;

4) саналылық және белсенділік қағидаты педагогтің басшылық рөлімен оқу процесіне деген саналы көзқарасты тәрбиелеуді, сабақта білім алушылардың алдына қойған нақты міндеттерді түсінуді қарастырады.

19. «Станокты композиция» пәніне топтық оқытудың ерекшелігі оқыту әдістерін, құралдарын, оқыту формаларын және оқу-әдістемелік кешенін таңдаудың түрлілігін болжайды.

20. Қойылған міндеттерді орындау үшін қолданылатын оқыту әдістері:

1) ауызша әдіс – түсіндіру, қарастыру, талдау;

2) көрнекілік – шығармашылық жұмыстарды, бейне материалдарды қарау, білім алушылардың жалпы даму деңгейін аттыру үшін көрмелерге, мұражайларға бару;

3) практикалық – мұқият пысықтау үшін тұтас бейнеленетін затты ұсақ бөліктерге бөлу және кейіннен тұтасты ұйымдастыру;

4) талдау – салыстыру және жалпылау, қисынды ойлауды дамыту;

5) эмоциялық – ассоцияларды, бейнелерді іріктеу, көркемдік әсерлерді құру.

21. Әдістерді таңдау білім алушының жасына және жеке ерекшеліктеріне, физикалық қабілеттеріне, көркемдік қабілеттерінің даму деңгейіне байланысты болады.

22. Педагог заманауи өнер мектептерінде Бағдарламаны іске асыруда интерактивті білім беру технологияларын, сабақтардың классикалық және дәстүрлі емес түрлерін қолданады.

23. Педагогтің білім алушылармен топтық жүргізетін сабақтары сыныптағы оқу-тәрбие жұмысының негізгі формасы болып табылады. Сабақ жоспары бір уақытта жүргізілетін теориялық және практикалық сабақтардан құралады.

24. Жұмыстың сабақтан тыс формаларының түрлері:

1) тақырыптық көрмелерге бару;

2) өнер туралы фильмдерді қарау;

3) мұражайларға, суретшілердің шеберханаларына бару;

4) байқауларға, балалардың жұмыстарының көрмесіне қатысу.

25. Осы Бағдарлама негізінде педагог білім беру процесін ұйымдастырудың осы сынып үшін ұтымды және барынша тиімді мазмұнын, әдістерін және тәсілдерін анықтайтын оқу жұмыс бағдарламасын әзірлейді. Педагог Бағдарламадан сыныптың білім алушыларының дайындық деңгейіне сәйкес келетін тақырыптарды таңдайды.

26. Оқу жұмыс бағдарламасының құрылымдық элементтері:

1) титул парағы;

2) түсінік хат;

3) оқу қызметін жоспарлау;

4) оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету.

27. Титул парағындағы негізгі мағлұматтар:

1) білім беру ұйымының аталуы;

2) оқу пәнінің аталуы;

3) оқу жұмыс бағдарламасы арнайы әзірленген сыныпты көрсету;

4) оқу жұмыс бағдарламасының жұмыс мерзімі (оқу жылы);

5) педагог туралы қысқа мағлұмат;

6) білім беру ұйымы басшысының оқу жұмыс жоспарын бекіткендігін белгілеуге арналған орын.

28. Түсінік хаттың мазмұны:

1) негіздеме ретінде білім беру бағдарламасы;

2) аталған сыныпта пәнді оқыту кезіндегі өзекті педагогикалық мақсат және міндеттер;

3) аталған сыныптағы оқыту ерекшеліктері (дамытушылық, түзету-дамытушылық, дарынды балалармен жұмыс);

4) аталған сыныпта жұмысты ұйымдастырудағы ерекшеліктер мен мәселелер;

5) өзгерістердің себептері мен мақсаттылығын нұсқай отырып, бөлек тақырыптық блоктарды (тарауларды) меңгеру мерзімдерін және (немесе) уақытын өзгерту туралы ақпарат.

29. «Оқу қызметін жоспарлау» тарауы білім алушы қызметінің сипатын ерекшелейтін тақырыптық күнтізбелік жоспардан, сыныптар бойынша репертуарлық тізбеден құралады.

30. «Оқу процесін оқу-тақырыптық қамтамасыз ету» тарауының мазмұны:

1) білім алушыға арналған танымдық әдебиеттер тізбесі;

2) педагогке арналған әдістемелік әдебиеттер тізбесі;

3) оқу-көрнекілік құралдардың тізбесі.

31. Педагогтің оқу жұмыс бағдарламасы әдістемелік кеңестің отырысында қарастырылады және білім беру ұйымының басшысы оқу жылы басталғанға дейін бекітеді.

32. «Станокты композиция» оқу пәні балалардың кескіндеме жұмыстарын орындауы бойынша білім, білік және дағдыларды алуына, олардың көркемдік білім алуларына, білім алушыға эстетикалық тәрбие беру және рухани-адамгершілігін дамытуға бағдарланған.

33. Білім алушы композицияның құралдарымен танысады (сызық, дақ, түстік гамма). Қысқа мерзімді, эскизсіз тапсырмалар орындалады.

34. Білімді және қызмет тәсілін меңгеру келесі деңгейлерде іске асырылады:

1) саналы түрде қабылдау және есінде сақтау;

2) білімдерін және тәсілдерін қолдану;

3) білімдері мен тәсілдерін шығармашылықпен қолдану.

35. Білім алушы кескіндеменің және графиканың әртүрлі жанрларының құралдарымен композицияның тақырыбын ашу білігін меңгереді және дамытады: натюрморт, пейзаж, интерьер.

36. «Станокты композиция» пәнінің басты түсінігі – түпкі ой және сурет. Түпкі ой жұмыстың мақсаты, оның мәні туралы түсінікті береді: жұмыс нәтижесінде сурет құралдардың жиынтығымен түпкі ойы аяқталған шығарма ретінде шығарады.

37. Композиция сабақтарындағы тапсырмалардың реті тапсырмаларды біртіндеп күрделендіру тәртібінде орналастырылады. Мұндай қағидат алған дағдылары мен білімдерін қамтамасыз ететіндей алдыңғы және кейінгі тақырыптар арасындағы байланысты болжайды.

38. Педагог сабақта білім алушының белгілі мазмұнды, тақырыпты ойластыруына, нақты, сюжеттің ойы және сезімін дәл көрсетуін табуына, оны эскизде іске асыра білуіне басты назарды аударады.

39. Оқу процесі сурет, кескіндеме, мүсін және өнер тарихын үйрену процесінде алған білімдері мен дағдыларына негізделеді.

40. Композицияны оқыту білім алушыға композицияны, түстік бейнені, ритмдерді іздеу арқылы суретті толық көркемдік шығарма ретінде құруға бағытталатындығын түсінуге көмектеседі.

41. Білім алушыны көркемдік-шығармашылық дамыту композицияның құралдарын, тәсілдерін және ережелерін, бейнелеу сауатының дағдыларын меңгеруге байланысты іске асырылады.

42. Білім алушы идеяға саналы қарауды және осы идеяға композициялық сызбаның үйлесімділігінің, түс үйлесімділігінің қалай жұмыс істейтіндігін түснуді үйренеді.

43. Білім алушы композицияның заңдылықтарымен (тұтастық, типтендіру, кереғарлық, барлық заңдылықтардың, композицияның құралдарының бір түпкі ойға бағынуы), композицияның ережелерімен (сюжеттік-композициялық орталық, ритмді, симметрияны, асимметрияны жеткізу, негізгінің екінші кеңістіктік планда орналасуы), композицияның тәсілдері (көлденең, тік, диагоналды бағыттар) және композицияның құралдарымен (сызық, штрих-сызық, дақ (реңк, түс) меңгереді.

44. Станокты композицияны орындау кезеңдері:

- 1) түпкі ой;
- 2) дайындық бейнелеу материалдарын, бақылауларды, қиялды, әдеби және музыкалық материалдарды жинау;
- 3) орындау техникасын таңдау;
- 4) реңктік фор-эскиздер;
- 5) тұстану және композицияның заңдылықтары бойынша жаттығулар;
- 6) реңкті-композициялық эскиздердің нұсқалары;
- 7) түсті реңктік эскиздердің нұсқалары;
- 8) жетіспейтін натуралық материалдарды жинау;
- 9) жұмысты форматта, материалда орындау;
- 10) ресімдеу.

45. Бағдарламаның әрбір тапсырмасы екі және үш өлшемді кеңістікті біртіндеп меңгеруді, композицияның негізгі заңдылықтарымен, ережелерімен, тәсілдерімен танысуды, реңк пен түстің мәнерлік мүмкіндіктерін ретімен үйренуді қамтиды.

46. Композициямен жұмыс кезінде міндетті түрде фор-эскиздер қолданылады. Суреттердің А4-тен А2-гей дейінгі өлшемдері жұмыстың мазмұны мен материалға байланысты болады.

47. Өз бетінше жүргізілетін сабақтар үнемі және жүйелі түрде жүргізіледі. Жұмыс көлемі балалардың жалпы білім беру бағдарламаларын игеруімен қатар үй тапсырмасына дайындалуға кететін уақыт шығыны ескеріліп анықталады.

48. Жеке үй тапсырмасы бірнеше тәсілмен және педагогтің нұсқауына сәйкес жүргізіледі. Ең алдымен ең күрделі тапсырмалар пысықталады. Білім алушының ақыл-ой және физикалық мүмкіндіктерін есепке алып қандай да бір тапсырманы орындауға жұмсалатын уақытты анықтайды.

49. «Станокты композиция», «Сурет», «Кескіндеме», «Компьютерлік сызба өнері және дизайн» пәндерінің пәнаралық байланыстары білім алушыларға заттар әлемін тұтас қабылдауға мүмкіндік береді.

3-тарау. Оқыту мазмұны және Бағдарламаны меңгерудегі күтілетін нәтижелер

50. 1 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) білім алушы эскиздерді құру және әзірлеуді қамтитын өз композициялық жұмыстарын мейлінше мәнерлі шығуына қол жеткізу үшін сурет және кескіндеме сабақтарында алған білімдерін практикада қолдануды үйренеді, композицияның заңдарымен, ережелерімен, тәсілдерімен, бейненің элементтерін құру және біртұтаст түпкі ойға бағындыру қағидаттарымен танысады, жұмысты сауатты түрде кезеңмен жүргізу дағдыларын меңгереді;

2) білім алушы перспективамен танысады, мейлінше мәнерлі көру нүктесін іздеу, план мен кеңістікті жеткізу бойынша жұмыс істейді, композициядағы сәуле мен көлеңке түсініктерін зерттейді;

3) білім алушы композициялық нобайларды жасау білігін, тиісті форматты таңдау білігін, композициялық түпкі ойға мейлінше сәйкес келетін композициялық орталықты анықтауды және реңктік және түстік гамманы шешуді меңгереді.

51. 1 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. «Композиция» түсінігін анықтау. Шығарма бөліктерінің өзара орналасуын, олардың бір-біріне және тұтастай бағынуын ұйымдастыратын шығарма құрылысының құрылымдық қағидаты. Композициямен жұмыс жасау кезеңдері. Композиция түрлері: статикалық, динамикалық, ашық, тұйық, жазықтықтық, кеңістіктік. Форматтағы суретті тұтастыру. Композиция элементтерін тұтастыру нобайлары: диагональдық, толқын тәрізді, шеңбер бойынша, үшбұрышты, текше түрінде және басқалары.

2-тақырып. Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары. Бейнелеу өнерінің түрлері: көркемөнер, сызба, мүсін, сәулет өнері, сәндік-қолданбалы өнер. Бейнелеу өнерінің жанрлары: портрет, пейзаж, натюрморт, интерьер, тұрмыстық жанр, батальды, тарихи, мифологиялық, анималистикалық. «Жанрлық картина» түсінігі.

3-тақырып. Бейнелеу құралдары: сызық, нүкте, дақ. Негізгі бейнелеу құралдары - сызық, нүкте, дақ, оларды көркемөнерде, сызбада және бейнелеу өнерінің басқа түрлерінде қолдану. Сызық типтері. Штрихтау түрлері. Реңкті, түсті дақтарды жасау тәсілдері.

4-тақырып. Симметрия, асимметрия. Тепе-теңдік. Симметрия түрлері – осьтік, айналық, орталық. Табиғаттағы симметриялар үлгілері. Симметриядағы станокты және сәндік композиция. Симметриялық композициядағы

тұрақтылық, тыныштық күйі. Масса, реңк, түс бойынша сюжеттік композиция бөліктерінің біркелкілігі. Композициядағы ассимметрия. Ассимметриялық композициядағы қозғалысты, тұрақсыздықты көрсету. Нысан, масса, реңк және түс айырмашылығындағы композициялық тепе-теңдікті сақтау.

5-тақырып. Ырғақ және ырғақтық қозғалыс. Композициядағы динамика және статика. Композиция элементтерінің (реңктік және түсті дақтардың, заттардың, фигуралардың, табиғат нысандарының, ою-өрнек элементтерінің) кезектесуі. Станокты және сәндік-қолданбалы өнер туындыларындағы ырғақ және ырғақтық қозғалыс. Өрнек түрлері - геометриялық, өсімдіктік, зооморфтық. Құрылу қағидаттары: тұйық (шеңберде, текшеде, ромбта және басқалары), ашық (жолақты, торлы).

6-тақырып. Туынды форматы және оның бейнелеу қасиеттері. Тұйық композиция және «ашық» композиция. Формат – композиция құралдарының бірі. Көркемдік ойды бейнелеу үшін суретшілер таңдайтын формат түрлері. Форматтың бейнелеу қасиеттері және мүмкіндіктері. Сюжетті ашудағы форматтың рөлі.

8-тақырып. Түстердің кереғарлық заңдылықтары. Ньюанс. Колорит түсінігі. Реңктік және түстік кереғарлық. Көлемнің, фактуралардың, сипаттардың, табиғат көріністерінің және басқалардың кереғарлығы. Кереғарлық – композициядағы маңызды мағынаны көрсетуге арналған құрал ретінде. Бояу (колорит) – түстер гаммасы. Бояулардың кереғарлық және жақындатылған эмоциялық қасиеттері.

9-тақырып. Нысан мен мазмұн бірлігі. Композицияның барлық құрылым заңдылықтары мен құралдарының идея ойына бағынушылығы. Түс, жарық, өң және форма саны мен сапасы, ырғақ пен пластиканы көрсету, қозғалыс пен салыстырмалы тыныштық күйі және тағы басқа саны мен сапасының ара қатынасы. Бүкіл фигуралар мөлшерінің формат мөлшері мен нысанына, сюжеттік орталықтық композицияның басқа бөліктеріне қатынасы. Композиция бөліктері мен элементтері үйлесімділігінің ойымен сәйкестігі. Табиғаттың әртүрлі жанды және жансыз заттарын топтарға, түрлерге, нысан, мөлшер, фактура, мазмұн түсініктеріне біріктіретін белгілер.

10-тақырып. Түрлерге бөлу заңы. Түрлерге бөлу заңының негізгі үш белгісі. Іс-әрекет дамидын сипаттардың және жағдайлардың түрлері. Бейнедегі элементтердің түрлік, сипаттылық белгілерін (мөлшерлері, нысандары, фактуралары, мазмұны, сипатты элементтердің саны) беру. Іс-әрекеттің уақыттағы қозғалыс және даму сезімін беру, яғни сюжеттің алдындағы және кейінгі дамуы. Жаңалық факторы. Күнделікті өмірдегі әдеттегіні шығармашылық интерпретациялау, ғажайыптағы эстетикалық жаңалық.

11-тақырып. Сюжеттік-композициялық орталық. Көркемдік шығармадағы сюжеттік-композициялық орталықтың мәні. Композицияның геометриялық және мағыналық орталығы және олардың сипаттамалары. Сюжеттік-композициялық орталықтың орналасуының шығарманың ойына тәуелділігі. Алтын қиманың пропорциясына сәйкес бастының орналасуы – тұтастың үштен

бірі, яғни бейненің жазықтықтағы тепе-теңдігі. Бастыны мөлшермен, түсімен, үйлесімімен, қалған бөлшектерін топтаумен ерекшелендіру.

12-тақырып. Стилизациялау. Бейнеленетін нысандарды суреті және түсі бойынша жинақтау және жеңілдету. Заттың «натуралық» бейнені стилизациялаудә әртүрлі әдістері. Стилизациялаудың белгілі мысалдары: мультипликация, эмблемалар, пиктограммалар, ою-өрнек, карикатура. Стилизациялаудың декоративті-қолданбалы өнерде, көркемөнерде, графикада, скульптурада қолдану. Стилизациялау дизайны құралы ретінде.

13-тақырып. Сызықтық және әуе перспективасы. Сызықтық перспективаны құру қағидаттары: орталық және бұрыштық. Түйісу нүктелері. Сурет салушыдан алыстаған сайын заттардың мөлшерлері мен түстерінің өзгеруі. Заттардың түсіне жарықтандырудың (күннің және айдың) ықпалы. Колориттің көмегімен тәулік уақытын беру.

14-тақырып. Көркемдік шығарма, көркемдік бейне. Көркемдік шығарманың мақсаты – көркемдік бейнені жасау. Көркемдік образдың сипаттық ерекшеліктері – нақты құралдар мен композиция әдістерімен құрылған үлгілік және даралық, мәнерлілік және эмоциялық, өміршеңдік және жаңалық. Көркемдік шығарманың белгілері: тақырыпты шешудегі жаңалығы, олардың образдық бірлігіндегі мазмұны мен нысанының мәнерлілігі, нақыштық өзінділігі, бірегей авторлық қолтаңбасы, композиция заңдарын ескере отырып композициялық құрылым. Көркемдік шығармадағы түстің, үйлесімдіктің және колориттің мәні.

15-тақырып. Көркемдік шығарманы талдау. Көркемдік шығарманы талдай білу – өнерді түсінудің негізі. Шығарманы (композициялық сызбаны) құру тәсілдері, ережелері, заңдары, құралдары. Көркемдік шығарманы талдау жүйелілігі.

16-тақырып. Сынақ сабағы.

17-тақырып. Иллюстрациядағы нысан мен түстегі сәнділіктің стилизациясы. Иллюстрациялау мақсаттары мен міндеттері туралы, иллюстрациялар түрлері туралы кіріспе әңгіме. Иллюстрацияларды орындауға қойылатын негізгі талаптар. Жұмысты орындау кезеңділігі. Бейнелерді ашудағы колориттің рөлі, оның мәнерлілігі, сипаты, эмоциялық күйі.

18-тақырып. Қазақ ою-өрнегі. Оюдың халық мәдениетіндегі маңызы. Қазақ оюлары элементтерінің символикасы. Өсімдік және жануарлар нысандарын өрнектік элементтерге стилизациялау. Өрнектік элементтердің түрлері және оларды құру қағидаттары. Әртүрлі тұрмыстық заттарды ою-өрнекпен декорирлеу қағидаттары.

52. 1 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

1 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) композицияны – белгілі бір заңдарды, ережелерді және құралдарды қолдана отырып, туынды жасаудағы шығармашылық үдеріс ретінде түсінеді;

2) бейненің мәнерлілігін көрсету үшін негізгі бейнелеу құралдарын өз бетімен таңдай біледі;

3) бейнелеу өнерінің алуан түрлері мен жанрлары туралы түсінеді;

4) ою-өрнек пен тақырыптық композициялардағы ырғақ тәртібі әдістерін біледі;

5) бейнелеу қасиеттері мен форматтың мүмкіндіктері туралы түсіну, оларды бейнелеу өнерінің түрлі жанрларында пайдалана біледі;

6) материалдармен және аспаптармен жұмыс істеу тәсілдерін меңгереді;

7) тапсырмамен жұмыс істеу сатыларын дұрыс жүргізеді;

8) түсті таңдау негіздерін меңгеру: құрамдас түстерді алу тәсілдері, бір түстің түсі мен өңі, ашық және қара түстерді, жылы және суық гаммалар туралы түсініктің болуы, түстердің эмоциялық-мағыналылық мәндерін сезіне білу дағдыларына ие;

9) түрлі форматтарда біріктіре алады;

10) өзара байланысы мен қиысуында композицияның басты элементтеріне қосалқыларды бағындыра біледі;

11) стилизациялаудың негізгі әдістерін білу және оларды шығармашылық композицияларда қолдана біледі;

12) образдардың, оқиғалардың, құбылыстардың үлгілік, өзіндік белгілері туралы түсініктерді жалпылай алады;

13) сызықтық және ауа перспективасы туралы түсініктері бар;

14) композициялық құрылымның барлық таңдалған құралдарын негізгі ойға сәйкес туындының мазмұнына бағындыра біледі;

15) көркемдік туындының тұтастығын қамтамасыз ететін негізгі құрастыру қағидаттарын біледі;

16) көркемдік туынды және көркемдік образ, олардың ажырамас өзара байланысы туралы түсінеді;

17) композиция заңдары, ережелері және тәсілдері білімі негізінде көркемдік туындыны өз бетімен талдай біледі;

18) ығармашылық композиция үшін ақпараттық-теориялық материалды таңдауда өз бетімен зерттеу жұмыстарын жүргізе біледі;

19) күрделі шығармашылық жұмысты сауатты кезең-кезеңмен жүргізе біледі;

20) қазақ ою-өрнектері сарынының ерекшелігі және оларды құру қағидаттары туралы түсінеді.

53. 2 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) білім алушы жанрлық суреттегі композицияның заңдарымен және ережелерімен, бейнелеу өнерінің монументалды-сәндік түрлерімен, плакаттың түрлерімен танысады;

2) білім алушылардың қиялын және шығармашылық әлеуетін дамытуға ықпал ететін көркемдік материалдарды, композициямен жұмыс істеу техникасын меңгеру жалғастырылады.

54. 2 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Сюжеттік композиция. Тұрмыстық жанр туралы әңгіме. Жанрлық картинадағы композицияның заңдары мен ережелері. Тақырыпты, сюжетті бейнелеу. Сюжеттік-композициялық орталық. Композицияның түстік және үйлесімдік құрылымы. Композициядағы сызықтық және ауалық композиция.

2-тақырып. Бейнелеу өнерінің сәнді-монументальді түрлері. Бейнелеу өнерінің сәнді-монументальді түрлері (витраж, мозаика, қабырғалық көркем панно), сондай-ақ гобелен, батик, ши – циновка шим-ши сияқты сәндік түрлер туралы кіріспе әңгіме. Бұл шығармалардың орындау технологиясы және оларды нобайлауға қойылатын талаптар.

3-тақырып. Плакат. Графика түрі ретіндегі плакат түрі. Плакат тарихы туралы, оның: жарнамалық, экологиялық, саяси, ақпараттық, плакат-афиша және тағы сол сияқты түрлері туралы қысқаша мәліметтер. Плакаттағы шрифтін рөлі. Плакаттағы мәтіннің мазмұны, оның тақырыптың мәнін ашатындай қысқалылығы. Плакат сұлбасымен жұмыс жасау кезінде компьютерлік технологияларды қолдану.

4-тақырып. Жанрлық көпфигуралық және көпкөріністік композиция. «Наурыз» мейрамын өткізудегі қазақтың ұлттық дәстүрлері. Ұлттық билердің, костюмдердің, ат жарыстық-спорттық ойындардың ерекшеліктері. Тақырыпты аждауағы пейзаж бен сәулет. Өртүрлі елдердегі ұлттық мерекелер.

54. 2 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

2 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) неғұрлым терең кеңістікті бере отырып, көпфигуралы композицияларды орындай алады;

2) сәулет пен адамдар топтарын пейзажға үйлесімді қосады;

3) алдыңғы және артқы көріністеріндегі композициялар элементтерін салыстыра біледі;

4) жанрлық композицияларда сызықтық және әуелік перспективаны береді;

5) жыл мерзімін және тәулік уақытын ескере отырып, сызықтық, түстік және үндестік шешім арқылы сюжеттің эмоциялы мәнерлілігін бере алады;

6) адам мен жануарлар фигурасының пропорцияларын, құрылымдарының жастық және жеке-дара ерекшеліктерін білуді және олардың өзара қатынастарындағы қимылдарын бере біледі;

7) сюжеттік-композициялық орталықты анықтай білу және композициялар заңдарын, ережелері мен құралдарын білуінің негізінде бөліктердің реттелуін жалпы идеялық ойға бағындыра алады;

8) бейнелеу өнерінің сәнді-монументальді түрлері туралы түсініктерге ие;

9) нақыштау қағидаттарын түсінеді және оларды өсімдіктерді, жануарларды, құстарды, ұсақ жәндіктерді, адамдарды бейнелегенде қолдануды біледі;

10) плакатта ықшамды бейнелеу және қысқа мәтін арқылы мазмұнды ашудың тәсілдерін игерген;

11) өз жұмыстарында түрлі көркемдік техниканы пайдалана білу, сондай-ақ түрлі көркем материалдардың бейнелеу мүмкіндіктерін пайдалана алады;

12) алынған білімдерін, дағдылары мен біліктерін тәжірибелік жұмыста дербес, сауатты қолданады;

13) өзін өзі дамыту уәждемесін ескере отырыпөзінің жетістік деңгейін бағалайды.

55. 3 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) натурадан және елестетуі бойынша композициялық нобайларды орындау дағдылары меңгеріледі;

2) білім алушы сызықтық және әуе перспективасын қолдана отырып кеңістіктің тереңдігін жеткізуді және адамдардың топтары мен пейзажға сәулет элементтерін үйлесімді қосадуды үйренеді;

3) қалалық пейзаж жанрындағы көпжоспарлы композиция орындалады, портрет жанры, кітапты көркемдеп безендіру меңгеріледі.

56. 3-сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Қалалық пейзаж жанрындағы көп көріністі композиция. Пейзаждың жанры және оның түрлері. Қала – өркемдік бейне. Қалалық пейзаждың композициялық құрылымы. Сюжеттік-композициялық орталық және композицияның қосалқы орталықтары.

2-тақырып. Көпжоспарлы композиция. Көркемдік образдардағы қазақ фольклоры. Станокты көркемөнер жанрларындағы фольклор: тарихи, мифологиялық және тұрмыстық. Тілдің байлығы, әлеуметтік түрлердің әралуандылығы, даналық, қазақ ертегілеріндегі, эпосындағы және халық ауыз шығармашылығындағы ғибраттылық пен әзіл-оспақ. Қазақ халқының тұрмысы, үй жиһаздары, халық билері мен ойындары фольклорлық шығармалардың ажырамас бөлігі ретінде.

3-тақырып Кітаптың көркемдік ресімделуі. Кітап шығару және кітап графикасы тарихынан қысқаша мәліметтер. Кітапты ресімдеу құрылымы және элементтері, иллюстрациялар түрлері. Әдеби шығармамен білім алушының танысуындағы суретші-иллюстратордың рөлі. Кітап графикасының жетекші шеберлерінің шығармашылығындағы иллюстрацияларды орындаудың стилдері мен техникаларының әралуандығы (Е. Кибрик, Кравченко, Агин, Фаворский). Кітап парағының композициясы. Кітапты ресімдеудегі шрифттің рөлі. Иллюстрациялардың сюжеттік мазмұны.

4-тақырып. Портрет. Портреттік жанр және портрет түрлері (кеудеден жоғары, белден жоғары, толық түскен, жұпталып түскен, топтық портрет). Портреттегі мінез бен көңіл-күй. Портреттің эмоциялық мазмұнын берудегі колориттің рөлі. Портреттік образды ашудағы композицияның қосымша элементтерінің, атрибуттарының рөлі. Портреттің тақырыбын ашуға мүмкіндік

беретін жанрлар синтезі (мысалы, портреттік және тұрмыстық жанрларды құрастыру, пейзаждағы портрет).

57. 3 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

3 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) көп фигуралы, көп жоспарлы композицияларда жалпы идеялық ойға сәйкес фигураларды алдыңғы және артқы көріністер арасында бөле отырып, орналастыра білу;

2) сызықтық және ауалық перспективаларды пайдалана отырып кеңістіктің тереңдігін бере білу және сәулеттік элементтер мен адамдар тобын пейзажға үйлесімді енгізу;

3) пропорцияларды, жастық ерекшеліктерді, жеке сипаттамаларды, адамдардың бір бірімен өзара қатынастарындағы көрнекі ишараттарын беру дағдаларын иелену;

4) бас кейіпкерлер бейнелерінің психологиялық сипаттамаларын беру үшін көрнекі құралдардың, композициялық тәсілдердің, орындау техникасының аралуандылығы туралы түсіну;

5) портреттік бейнені ашу кезінде адамның дара және мінездерінің сипаттарын аша білу, қоршаған ортаның элементтерін, атрибуттарын жинақтауды қолдана білу;

6) бұрын игерілген білімдері мен біліктерін шығармашылық жұмысқа оны бірегей тәсілмен шешу жолымен дербес ауыстыра білу.

58. 4 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) қорытынды аттестаттау жобаларының тақырыптарын анықтау, бөлімдердің тұжырымдамалары әзірленеді, материалдар жинастырылады және өңделеді, сызбалар, эскиздер жасалады;

2) білім алушының қорытынды шығармашылық жобамен жұмыс істеу кезеңдерімен, орындаудың болжамды техникалық тәсілдерімен, жобаның станокты және сәндік-қолданбалы түрлеріндегі негізгі эскиздеу ерекшеліктерімен танысуы.

59. 4-сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Қорытынды аттестаттау. Қорытынды аттестаттауға арналған тақырыпты іздеу. Бөлімдерінің тұжырымдамаларын құру, материалдарды іздеу және өңдеу, сызбалар, нобайлар. Бір түпкі оймен байланыстырылған бөлімдерді құру. Жеке парақта, толық бөлім түріндегі сызбалық және кескіндемелік шешімдерді табу. Композицияда жеке жұмыс жасау.

Алдын ала масштабтық эскиздеу. Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары. Болуы мүмкін тақырыптардың сан алуандылығы және оларды көркемдік бейнелерде іске асырудың шығармашылық әдістері. Материалдар технологиясы және оларды орындаудың мүмкін технологиялық әдістері. Дербес шығармашылық қорытынды жобамен жұмыстың кезеңдері.

2-тақырып. Қорытынды аттестаттаудың бекітілген тақырыптары бойынша негізгі эскиздермен жұмыс. Негізгі эскиздеу – бекітілген тақырыпты шешудің шығармашылық әдісін түпкілікті анықтау процесі. Жобаның станокты және декоративті-қолданбалы түрлеріндегі негізгі эскиздеудің ерекшеліктері: нақты мөлшерінде («қалың қатырма қағаз»), белгіленген масштабта (А3 форматынан кем емес), материалда (қолданбалы-сәндік өнер, мүсін).

3-тақырып. Түпнұсқадағы бітіру емтиханының жобасымен жұмыс. Түпнұсқаларды орындау – бұл жобаны пысықтау және кемшіліктерді жою бойынша барлық ескертулер мен ұсынымдарды ескере отырып, композициялық шешімдердің нобайларында пысықталып, таңдалып алынған форматтар мен материалға түсіру үрдісі.

4-тақырып. Бітіру емтиханының жобасымен жұмысты аяқтау. Бітіру емтиханының негізгі бөлігін орындаудың қорытынды кезеңі.

5-тақырып. Бітіру емтиханының жобасын аяқтау. Жобаны қорғау алдындағы дайындықтар. Бітіру емтиханының жобасын ресімдеу.

60.4 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

4 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) өз бетінше шығармашылық жұмысты жүргізуде кескіндеме сауатын еркін меңгеруде алған білімдерін, біліктерін мен дағдыларны қолдана біледі;

2) стилистикалық ұстанымды қалыптастыру, бейнені стилизациялаудың тәсілдерін анықтау, материалдағы тәжірибелер арқылы жобаны орындау техникасын таңдай алады;

3) диплом жобасының алдын ала әзірлемелеріндегі станокты композиция, сурет, көркемөнер, графика, скульптура, қолданбалы композиция бойынша қалыптасқан практикалық дағдыларын қолдана алады;

4) ұсынылатын образдардың, нақыштық ерекшеліктің эстетикалық құндылықтарын, көркемдік деңгейін талдай біледі;

5) шығармашылық жұмыстағы сюжеттік-композициялық орталықты, мағыналық доминантаны, түстік-үйлесімділік шешімді дербес анықтайды;

6) жалпылаудың практикалық тәсілдерін, бейнені (бұйымды) мұқият бөлшектеуді және оның тұтастығын біледі.

7) бейнелеу өнерінің әртүрлі түрлерінің ерекшеліктерін, олардың жанрларындағы, нақыштарындағы өзара байланысты және олардың көркемдік мағынасын түсінеді;

8) болашақ жоба идеясының бірегейлігін дербес айқындау – кесіндемелерде, суреттемелерде, кішкентай эскиздерде оның шығармашылық іске асырылуының нұсқаларын әзірлеу арқылы тақырыптың шеміні талдамалы іздейді;

9) бітіру жұмысын қалыптастырудың әртүрлі көркемөнер құралдарымен және тәсілдерімен композицияны шешудің баламасын көре біледі;

10) түрлі вариациялардағы идеяларды тәжірибе жүзінде іске асыру мүмкіндіктерін көрсете біледі;

11) жазбаша түрде де, диалогтық түрде де өз ойының шығармашылық іске асырылуын әдістерін және тақырыпты таңдаудың сенімді, дәлелді негіздемелерін дербес анықтау міндеттері;

12) алынған білімдердің әлеуметтік-экономикалық маңыздылығы нықтау, нәтиженің шынайылығын дербес бағалайды;

13) көркемдік материалдармен жұмыстың түрлі графикалық және көркемөнер техникаларын, техникалық тәсілдерін игереді;

14) жазықтықты асимметриялық толтырудағы парақтағы композициялық тепе-теңдікті жеткізеді;

15) сызықтық және ауалық перспективаларды, жарқыты, кеңістікті қолданады;

16) адамның сыртқы келбетінің даралығын жеткізеді;

17) түстердің кереғарлықтары мен байланыстарды байқайды;

18) жұмыстың түрлі техникалары мен тәсілдерін пайдаланады;

19) композиция мен түсті жүргізудің негізгі заңдылықтарын тәжірибеде қолдануыды меңгереді.

61. Бағдарламаны игеруден күтілетін нәтижелер.

Түлек біледі:

1) композицияның заңдылықтарын: тұтастық, типтендіру, кереғарлық, композицияның барлық заңдылықтар мен құралдарының бір түпкі ойға бағынуы;

2) композиция ережелерін: ритмді жеткізу, сюжеттік-композициялық орталықты ерекшелеу, симметрия, асимметрия, негізгінің екінші кеңістіктік планда орналасуы, формат және өлшем, статика және динамика;

3) композицияның тәсілдерін;

4) композицияның негізгі элементтерін;

5) көркемдік форманы құрудың заңдылықтарын;

6) дайындық материалдарын жинау және жүйелеу қағидаттары және шығармашылық ойды іске асырудағы оны қолдану тәсілдерін;

7) кәсіби терминдердін;

8) көркемдік форманы құру заңдылықтарын және оны қабылдаудың және іске асырудың ерекшеліктерін біледі.

Түлек:

1) композицияның мәнерлік құралары туралы алған білімдерін (ритм, сызық, сұлба, реңктілік және реңктік пластика, түс, кереғарлық) композициялық жұмыстарда қолданады;

2) кескіндеменің құралдарын, олардың мүмкіндіктерін қолданады;

3) әрбір шығармашылық міндеттер үшін кескіндемелік-пластикалық шешімдерді табады;

4) кескіндеме мен суреттің құралдарын, олардың бейнелеу-мәнерлеу мүмкіндіктерін қолдана алады.

Түлекте:

1) композиция бойынша жұмыс;

2) композиция бойынша жұмысты ретімен іске асыру дағдыраы қалыптасқан.

4-тарау. Оқыту нәтижелерін бағалау өлшемдері

62. Үлгерімді бақылаудың мақсаты білім алушының Бағдарламаны игерудегі нәтижелілігін анықтау болып табылады.

Көркемдік білім беруде нәтижелерді бағалау өлшемшарттары пән бойынша ағымдық үлгерім нәтижелерінен және байқауларда, көрмелерде алған бағаларынан құралады.

63. Білім алушылардың Бағдарламаны игеруін бақылау сынақ түрінде, жылдық және қорытынды аттестаттау – емтихан түрінде іске асырылады.

Аттестаттау формасы және білім алушыларға қойылатын бақылау-бағдарламалық талаптары:

1) 1 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (көркемдік шығарманы талдау), екінші жартыжылдықта: емтихан (жануарлардың, құстардың, балықтардың, жәндіктердің, өсімдіктердің фигуралары енгізілген өрнекті композиция);

2) 2 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (витраж эскизі, мозаикалар, қабырға жазбалары, гобелен – білім алушының таңдауы бойынша), екінші жартыжылдықта: емтихан (ұлттық тақырып көрінетін көпфигуралы көпжоспарлы композиция);

3) 3 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (қазақтың ауызша ұлттық шығармашылығының туындыларының желісі бойынша композиция), екінші жартыжылдықта: емтихан (психологиялық мінез бен көңіл-күйді жеткізуге арналған елестетуі бойынша салынған шығармашылық портрет);

4) 4 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (жобаның эскизі), екінші жартыжылдықта: емтихан (қорытынды шығармашылық жобаны қорғау).

64. Бағалау өлшемшарттары:

1) «5» «өте жақсы» бағасы – өз бетінше орындалуы, оқу міндеттері жоғары деңгейде орындалған, жұмыс идеясының ерекшелігімен, сауатты орындалуымен, шығарамашылық тәсілімен ерекшеленеді;

2) «4» «жақсы» бағасы – жұмыс орындалған, қойылған оқу міндеттері шешілген, шағын қателері бар;

3) «3» «қанағаттанарлық» бағасы – жұмыс орындалған, өрескел қателері бар;

4) «2» «қанағаттанарлық емес бағасы» – талаптарға толық сәйкес келмеу, жобаның орындалу деңгейі оқу кезеңіне сәйкес келмейді, оқу міндеті орындалмаған;

5) «Сынақ» (баға қойылмайды) – жұмыс оқытудың осы кезеңінің деңгейіне сәйкес.